

Täydentää 16.2.2024 lausuntopalveluun liitettyä lausuntoa.

Pirkanmaan hyvinvointialueen lausunto julkisuuslain ajantasaistamista valmistelleen työryhmän mietinnöstä.

Yleisperustelut sekä suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

- Huomionne yleisperusteluista sekä suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys -jaksosta (mietinnön jaksot 2-5 ja 10)?

-

Kysymykset vaikutusten arvioinnista

Soveltamisalan laajentamista koskevat ehdotukset

- Miten arvioitte vaikutuksia, joita seuraa mietinnössä ehdotetun julkisuuslain soveltamisalan laajentamisesta julkisen hallintotehtävän hoitamiseen kokonaisuudessaan? Onko mietinnössä jäänyt tältä osin tunnistamatta joitakin erityisiä vaikutuksia, jotka liittyvät organisaationne erityispiirteisiin?

Pirkanmaan hyvinvointialue (jäljempänä Pirha) pitää avoimuutta ja julkisuutta merkittävinä hallinnon peruseräinä.

Mietinnössä ei kuitenkaan ole tarkasteltu vaadittavalla tasolla sitä, kuinka paljon hallinnollista taakkaa yksityisille toimijoille aiheutuisi, jos julkisuuslain soveltamisalaa laajennetaan koskemaan kokonaisuudessaan julkisen hallintotehtävän hoitamiseen. Mietinnössä on kuvattu, että hallinnollinen taakka lisääntyy ”jossain määrin” eikä taloudellisia vaikutuksia ole sen osalta riittävästi määritelty. Taloudellisia vaikutuksia voisi aiheutua esimerkiksi asianhallintajärjestelmän hankinnasta, erityisesti, mikäli myös tiedonhallintalain soveltamisalaa laajennetaan samassa yhteydessä. Lisäksi taloudellisia vaikutuksia voi tulla tietopyyntöihin liittyvästä tarpeesta juridiselle tuelle. Tämä saattaa johtaa siihen, että tehtävät merkittävästi lisääntyvät hyvinvointialueilla ja aiheuttaa siten myös kustannuksia hyvinvointialueelle.

Lisäksi Pirha kiinnittää huomiota siihen, että kuten jo mietinnössäkin todetaan, julkisen hallintotehtävän määritelmä on oikeudellisesti osin täsmentymätön. Julkisen hallintotehtävän määritelmä on huomattavasti epäselvempi kuin nykyisessä laissa oleva ”julkisen vallan käyttö”. Mietinnössä todetaan, että täydellistä tarkastelua annetuista eri julkisista hallintotehtävistä olisi mahdoton tehdä ottaen huomioon tehtävien heterogeenisuus ja toisaalta myös tehtävien vaihteleva tunnistaminen esimerkiksi lainvalmistelussa.

Pirha pitää perustellumpana, että määriteltäisiin ensisijaisesti mitkä julkista hallintotehtävää hoitavien yksityisten toimijoiden hallintotehtävät tai näihin liittyvät tiedot ovat sellaisia, joiden sisällöstä olisi avoimuuden ja läpinäkyvyyden takia syytä saada tietoja julkisuuslain perusteella. Toisena vaihtoehtona on julkisen vallan käyttöön perustuvan nykytilan säilyttäminen.

- Miten arvioitte vaikutuksia, joita seuraa mietinnössä ehdotetun julkisuuslain soveltamisalan laajentamisesta julkisyhteisön määräysvallassa oleviin yhteisöihin ja säätiöihin? Onko mietinnössä jäänyt tältä osin tunnistamatta joitakin erityisiä vaikutuksia, jotka liittyvät organisaationne erityispiirteisiin?

Soveltamisalan laajentaminen julkisomisteisiin yhteisöihin ei ole Pirhan näkemyksen mukaan perusteltua. Ehdotettu soveltamisalan laajennus aiheuttaa merkittävää hallinnollista taakkaa sekä kyseisille yhteisöille että niiden omistajille. Mietinnössä ei ole arvioitu riittävästi muutoksen taloudellisia vaikutuksia eikä sitä, mihin tahoihin taloudelliset vaikutukset kohdistuisivat. Yhtiöiden toiminnan kustannusten nousu aiheuttaa välittömän paineen nostaa palveluiden hintaa, koska yhtiöiden toiminta rahoitetaan liiketoiminnasta saatavilla tuotoilla. Suuri osa esimerkiksi kuntien yhtiöistä vuokraa asuntoja erilaisille erityisryhmille ja muille asukkaille. Vuokrien nousu näkyisi kasvavina asumis- ja toimeentulotukimenoina. Sidosyksiköiden kustannusten nousu siirtyisi omistaja-asiakkaille myytävien palveluiden hintoihin. Hyvinvointialueet ovat toimintansa käynnistyessä joutuneet voimakkaasti nojaamaan sidosyksiköiden palveluihin, joten vaikutus hyvinvointialueiden talouteen voisi olla merkittävä. Sidosyksikköhankintoihin ja näitä koskeviin mahdollisiin hankintalain muutoksiin liittyvä vilkas julkinen keskustelu varmasti näkyy tietopyyntöjen määrässä ja voi aiheuttaa merkittävää hallinnollista taakkaa ja sitä kautta kustannuksia.

Pirha pitää perustellumpana, että arvioitaisiin myös mahdolliset muut tavat parantaa avoimuutta ja läpinäkyvyyttä ja puuttua mahdollisiin havaittuihin ongelma-kohtiin. Vaihtoehtoiset keinot voisivat olla jopa tehokkaampia avoimuuden ja läpinäkyvyyden parantamiseksi kuin nyt tarkasteltu julkisuuslain soveltamisalan laajentaminen. Vähintään tulisi arvioida, millaisia rajoituksia voisi olla tarpeen tehdä, mikäli soveltamisalaa laajennetaan esitetyn mukaisesti.

- Minkälaisia erilaisia turvallisuuteen liittyviä vaikutuksia arvioitte mietinnössä ehdotetulla julkisuuslain soveltamisalan laajentamisella olevan? Ovatko voimassa olevan julkisuuslain salassapitoperusteet riittävät suojaamaan tietoja, joita on ehdotuksen mukaan soveltamisalan piiriin uutena tai laajemmin tulevien toimijoiden hallussa? Onko organisaatiollanne hallussa tietoja, joiden salassapito olisi välttämätöntä esimerkiksi turvallisuusnäkökohtien vuoksi eikä niiden salassapito ole mahdollista voimassa olevassa laissa tai erityislaeissa säädettyjen salassapitoperusteiden perusteella?

Soveltamisalan laajentaminen julkisomisteisiin yhteisöihin ei ole Pirhan näkemyksen mukaan perusteltua. Ehdotettu soveltamisalan laajennus aiheuttaa merkittävää hallinnollista taakkaa sekä kyseisille yhteisöille että niiden omistajille. Mietinnössä ei ole arvioitu riittävästi muutoksen taloudellisia vaikutuksia eikä sitä, mihin tahoihin taloudelliset vaikutukset kohdistuisivat. Yhtiöiden toiminnan kustannusten nousu aiheuttaa välittömän paineen nostaa palveluiden hintaa, koska yhtiöiden toiminta rahoitetaan liiketoiminnasta saatavilla tuotoilla. Suuri osa esimerkiksi kuntien yhtiöistä vuokraa asuntoja erilaisille erityisryhmille ja muille asukkaille. Vuokrien nousu näkyisi kasvavina asumis- ja toimeentulotukimenoina. Sidosyksiköiden kustannusten nousu siirtyisi omistaja-asiakkaille myytävien palveluiden hintoihin. Hyvinvointialueet ovat toimintansa käynnistyessä joutuneet voimakkaasti nojaamaan sidosyksiköiden palveluihin, joten vaikutus hyvinvointialueiden talouteen voisi olla merkittävä. Sidosyksikköhankintoihin ja näitä koskeviin mahdollisiin hankintalain muutoksiin liittyvä vilkas julkinen keskustelu varmasti näkyy tietopyyntöjen määrässä ja voi aiheuttaa merkittävää hallinnollista taakkaa ja sitä kautta kustannuksia.

Pirha pitää perustellumpana, että arvioitaisiin myös mahdolliset muut tavat parantaa avoimuutta ja läpinäkyvyyttä ja puuttua mahdollisiin havaittuihin ongelmakohtiin. Vaihtoehtoiset keinot voisivat olla jopa tehokkaampia avoimuuden ja läpinäkyvyyden parantamiseksi kuin nyt tarkasteltu julkisuuslain soveltamisalan laajentaminen. Vähintään tulisi arvioida, millaisia rajoituksia voisi olla tarpeen tehdä, mikäli soveltamisalaa laajennetaan esitetyn mukaisesti.

Muut mietinnön ehdotukset

- Olisiko muilla kuin lain soveltamisalaa laajentavilla ehdotuksilla organisaationne näkökulmasta turvallisuusvaikutuksia ja minkälaisia nämä vaikutukset olisivat?
-

Lakiehdotus ja säännöskohtaiset perustelut

Huomionne luvuittain lakiehdotukseen ja sitä koskeviin säännöskohtaisiin perusteluihin?

- 1 luku
-
- 2 luku
-
- 3 luku
-
- 4 luku
-
- 5 luku
-
- 6 luku
-
- 7 luku
-
- 8 luku

Ehdotettu uusi 24 § mahdollistaisi viranomaiselle harkinnanvaraisesti uuden asiakirjan laatimisen tietopyynnön perusteella. Tulkinnanvaraiseksi jää, käytetäänkö kyseistä lain kohtaa tulevaisuudessa ennemmin vaatimuksena, ottaen huomioon hallintolain 7 §:ssä säädetty palveluperiaate ja palvelun asianmukaisuus. Tietopyynnot työllistävät hyvinvointialueita jo nykyisellään paljon ja monet tietopyynnot ovat sellaisia, etteivät ne kohdistu vain yksittäiseen tai muutamaan asiakirjaan tai järjestelmästä helposti saatavaan raporttiin, vaan vaatisivat erilaisten koontien laatimista ja tietojen yhdistelemistä. Yleisiä

tietopyynnön kohteita ovat muun muassa koonnit hankinnoista ja luottamushenkilöiden palkkiot/läsnäololistaukset kokouksissa.

Muut huomiot

- Muut mahdolliset huomionne?

-

Lausunnon valmistelijat:

johtava lakimies Tanja Welin,

konserniohjauksen päällikkö Timo Tiainen,

hallintolakimies Vilma Kiilunen